

UNDERSØGELSE AF FISKEBESTANDEN I ØVRE GRYDE Å OG TILLØBENE KÆRGÅRD BÆK, HESTBJERG BÆK OG TILLØB VED BOVTRUP

Holstebro Kommune 2018

**Michael Deacon
Jakob Larsen**

Forside foto: Bæverdæmning, Gryde Å (oktober 2018)

Tak til Holstebro Og Omegns fiskeriforening for lån af klubhus og John, Per, Torben, Jan og Gunnar for hjælp med feltarbejdet.

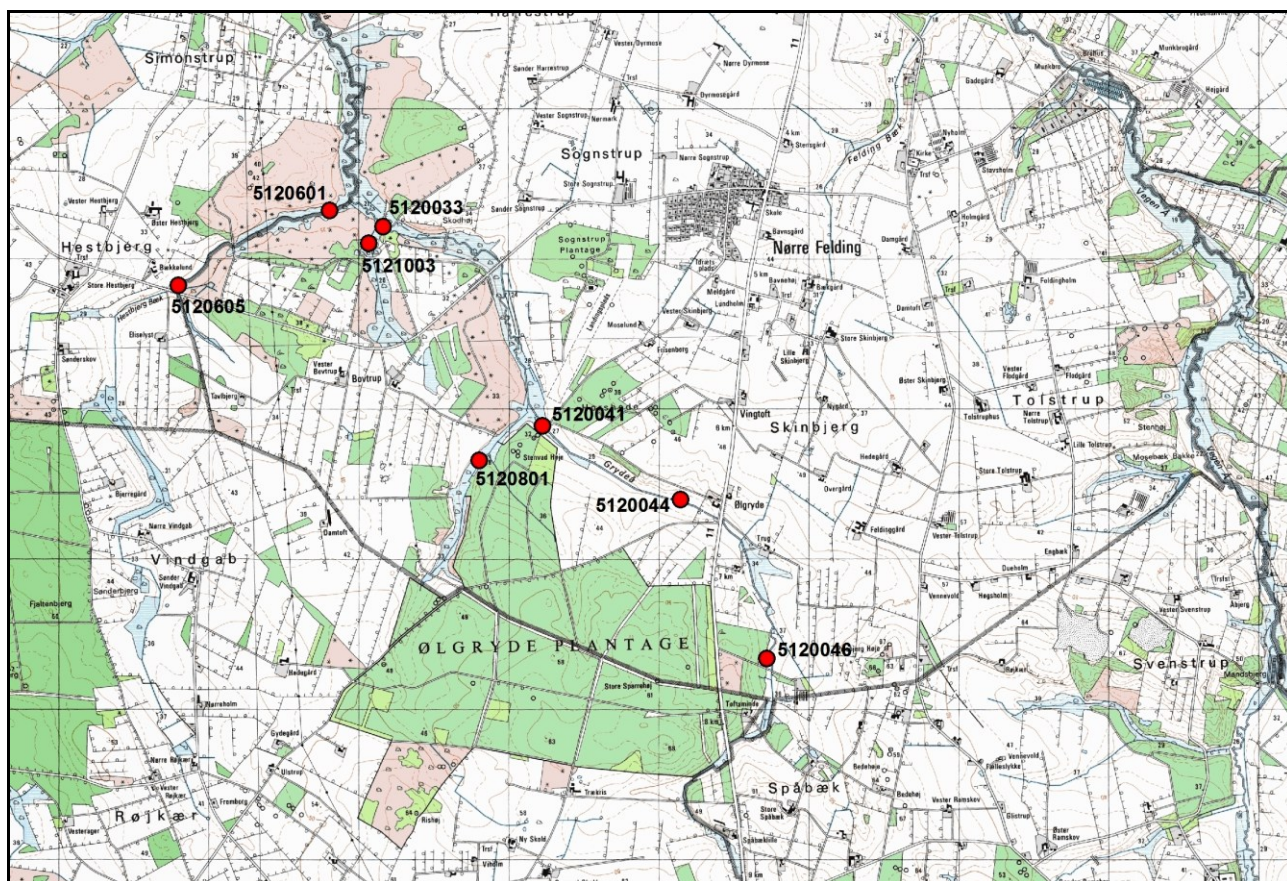
Indledning

Gryde Å der har sit udspring i Ølgrøde Plantage, er ca. 16 km lang og løber igennem Herning og Holstebro Kommuner. Gryde Å løber ud i Storå ved Åbjerg ca. 10 km vest for Holstebro. Der er d.15/16. september 2018 el-fisket på 5 restaurerede strækninger og 3 ikke restaurerede strækninger. Vejret var stille og overskyet.

Der er tidligere restaureret andre nedstrøms dele af Gryde Å med gode resultater til følge bl.a. er Gryde Å Dambrug i 2010 nedlagt og vandløbet lagt tilbage i oprindelige slyngninger. Spærringen ved Mølbak Dambrug blev fjernet i 2011.

Denne undersøgelse har til formål at vise hvilke fiskearter, der er på strækningen og tætheden af yngel/ældre ørreder og laks i øvre Gryde Å.

Stationer er valgt ud fra hvor der henholdsvis er ”permanente” bæverdæmninger (Hestbjerg Bæk) og hvor dæmningen de seneste år er gjort periodevis passabel i Gryde Å umiddelbart nedstrøms tilløb fra Hestbjerg Bæk.

Kort med det el-befiskede stationer

Befiskninger

Gryde Å st. 5120046: Her ved Sofiendal tæt ved grænsen til Herning Kommune blev der el-fisket 35 m pga. meget kantvegetation. Vandet var klart og strømmen jævn til god. Bundforhold: Sandet, gruset og stenet. Den øvre del af den befiskede strækning var dækket af sand. Vandplanter dækkede mindre end 5 % af vandløbet. Af vandplanter var der pindsvineknop. Der var laks, af andre fiskearter var der 3 pigget hundestejle og bæklampret.

ST.	LAKS pr.100m ² /100 m. bred		LAKS KLIPPET	ØRRED pr.100m ² /100 m. bred	
	0+	≥ 1+		0+	≥ 1+
5120046	16/20	0	0	0	0

Gryde Å st. 5120044: Her blev der el-fisket på en 50 m lang genslynget strækning nedstrøms Skjernvej. Vandet var klart og strømmen varierede fra jævn til god. Bundforhold: blød, gruset og stenet (Her er ikke udlagt gydegrus). Vandplanter dækkede 50 % af vandløbet. Af vandplanter var der vandstjerne, vandranunkel, vandkarse, forglemmigej, sødgræs og ærenpris. Der blev fanget laks og ørreder, af andre fiskearter blev der fangede elritse, bæklampret og 3 piggede hundestejler.

ST.	LAKS pr.100m ² /100 m. bred		LAKS KLIPPET	ØRRED pr.100m ² /100 m. bred	
	0+	≥ 1+		0+	≥ 1+
5120044	21/51	0	0	10/23	0

Gryde Å st. 5120041: Her blev der el-fisket på en 50 m lang genslynget strækning med udlagt gydegrus. Vandet var klart og strømmen varierede fra jævn til god. Bundforhold: blød, leret, sandet, gruset og stenet. Vandplanter dækkede 10 % af vandløbet. Af vandplanter var der vandstjerne, vandranunkel, vandkarse og sødgræs. Der blev fanget laks og ørreder, af andre fiskearter blev der fangede bæklampret og 3 piggede hundestejler.

ST.	LAKS pr.100m ² /100 m. bred		LAKS KLIPPET	ØRRED pr.100m ² /100 m. bred	
	0+	≥ 1+		0+	≥ 1+
5120041	30/63	0	0	5/11	1/2

Gryde Å st. 5120033: Her blev der el-fisket på en 48 m lang strækning i militærområdet, hvor Sammenslutningen ved Storå tidligere har udlagt gydegrus. Vandet var klart og strømmen varierede fra stille til frisk. Bundforhold: blød, sandet, gruset og stenet. Vandplanter dækkede 60 % af vandløbet. Af vandplanter var der mærke, vandstjerne, pindsvineknop og andemad. Der blev fanget laks og ørreder.

ST.	LAKS pr.100m ² /100 m. bred		LAKS KLIPPET	ØRRED pr.100m ² /100 m. bred	
	0+	≥ 1+		0+	≥ 1+
5120033	38/152	1/2	0	6/23	6/23
ÅR 2013	5/19	1/5	0	92/322	0

Kærgård Bæk st.5120801: Her blev der el-fisket på en 50 m lang genslynget strækning med stedvis udlagt gydegrus. Vandet var klart og strømmen varierede fra svag til god. Bundforhold: blød, sandet og gruset. Sediment vandring (silt). Vandplanter dækkede 15 % af vandløbet. Af vandplanter var der vandstjerne, vandranunkel, og mærke. Der blev fanget ørreder, af andre fiskearter blev der fangede bæklampret og 3 piggede hundestejler.

ST.	LAKS pr.100m ² /100 m. bred		LAKS KLIPPET	ØRRED pr.100m ² /100 m. bred	
	0+	≥ 1+		0+	≥ 1+
5120801	0	0	0	62/80	0

Tilløb til Gryde Å v. Bovtrup st.5121003: Her blev der el-fisket på en 50 m lang strækning af et meget lille tilløb til Gryde Å. Vandet var klart og strømmen varierede fra jævn til god. Bundforhold: blød, sandet og gruset. Noget sandvandring. Vandplanter dækkede <5 % af vandløbet. Af vandplanter var der mærke. Der blev fanget laks og ørreder, af andre fiskearter blev der fangede 1 ål på 23 cm.

ST.	LAKS pr.100m ² /100 m. bred		LAKS KLIPPET	ØRRED pr.100m ² /100 m. bred	
	0+	≥ 1+		0+	≥ 1+
5121003	5/6	0	0	7/8	0

Hestbjerg Bæk st. 5120605: Her blev der el-fisket på en 50 m lang strækning ved Sognstrupvej. Vandet var klart og strømmen svag. Bundforhold: meget blød, sandet og okker. Vandplanter dækkede 60 % af vandløbet. Af vandplanter var der vandstjerne, vandranunkel, mærke, dunhammer, sødgræs og pindsvineknop. Der blev fanget ørreder, af andre fiskearter blev der fangede gedder, bæklampret og 3 piggede hundestejler.

ST.	LAKS pr.100m ² /100 m. bred		LAKS KLIPPET	ØRRED pr.100m ² /100 m. bred	
	0+	≥ 1+		0+	≥ 1+
5120605	0	0	0	1/4	3/10

Hestbjerg Bæk st. 5120601: Her blev der kun el-fisket på en 20 m lang strækning pga. for dybt vand og at vandløbet var tilgroet. Stationen ligger i stuvningsområde til 2 bæverdæmninger. Vandet var klart og strømmen stille til svag. Bundforhold: meget blød. Vandplanter dækkede 80 % af vandløbet. Af vandplanter var der pindsvineknop, tagrør, andemad og rørgræs. Der blev ikke fanget fisk.

ST.	LAKS pr.100m ² /100 m. bred		LAKS KLIPPET	ØRRED pr.100m ² /100 m. bred	
	0+	≥ 1+		0+	≥ 1+
5120601	0	0	0	0	0

Diskussion

Restaureringer

Gryde Å er restaureret på flere strækninger nedstrøms det el-befiskede område. De vigtigste er nedlæggelsen af Gryde Å Dambrug ved Idomlundvej i 2010 og fjernelsen af spærringen ved Mølbak Dambrug i 2011. Her blev dambruget ombygget og der blev etableret en løsning så ind- og udløb var placeret ved siden af hinanden. Vandet bliver nu pumpet ud af det moderniserede dambrug. I øvre del af Gryde Å har Holstebro Kommune for egne midler foretaget omfattende restaurering af det tidligere regulerede vandløb. I perioden 2014-2016 er der udført en genslyngning på begge sider af Skjernvej på samlet 1,8 km og i 2016 er 560 m af Gryde Å og 680 m af tilløbet Kærgård Bæk blevet genslynget ved Ølgryde Plantage. Samlet er der etableret 3,1 km genslynget vandløb opstrøms Sognstrupvej siden 2014.

Vandføring

Gryde Å ved Skjernvej har en medianminimumsvandføring på 25 l/s
Gryde Å ved Sognstrup Plantage har en medianminimumsvandføring på 95 l/s
Kærgård Bæk har en medianminimumsvandføring på ca. 15 l/s
Hestbjergbæk 500 m nedstrøms Sognstrupvej har en medianminimumsvandføring på 30 l/s
Tilløb til Gryde Å ved Bovtrup har en medianminimumsvandføring på ca. 5 l/s

Vandløbskvalitet

St. 5120046 (Sofiendal) 9. april 2018 faunaklasse 6.
St. 5120044 (Ns. Skjernvej) 9. april 2018 faunaklasse 6.
St. 5120801 (Kærgård Bæk) 21. april 2017 faunaklasse 6.

Udsætninger

Ingen udsætninger af ørred og laks i Gryde Å med tilløb siden 2014.

Fangst af laks og ørredyngel

Lakseyngel er fanget på alle 4 befiskede strækninger i Gryde Å, med tætheder fra 16/20 til 38/152 yngel pr. 100m²/100m bred. Ørredyngel er fanget på 3 af de befiskede strækninger i Gryde Å, men ikke strækningen længst opstrøms. Tætheden af ørred var 5/11 til 10/23 yngel pr. 100m²/100m bred.

I 2013 blev der på st. 5120033 også fanget ørred og lakseyngel i Gryde Å, med tætheder for laks 5/19 pr. 100m²/100m bred og ørred 92/322 pr. 100m²/100m bred.

Nu er der naturlig lakseyngel helt oppe på de øvre strækninger af Gryde Å. For at opretholde gydning og smoltudtræk er det nødvendigt at laks (og ørred) har adgang til gydeområderne og at smolt kan passere nedstrøms. Det kan ikke ske hvis adgangen bliver spærret af bæverdæmninger.

I tilløbet Kærgård Bæk blev der ikke fanget laks kun ørredyngel med en tæthed på 62/80 pr. 100m²/100m bred. Det forventes at tætheden af yngel stiger i takt med at vandplanter etablerer sig.

I tilløb til Gryde Å v. Bovtrup blev der fanget lakseyngel med en tæthed på 5/6 pr. 100m²/100m bred og ørredyngel 7/8 pr. 100m²/100m bred. Lakseyngel er med stor sandsynlighed opvandret fra Gryde Å, hvor der var gydning ikke langt fra lokaliteten.

I tilløbet Hestbjerg Bæk er der fanget ørredyngel på et af de befiskede stræk med en tæthed på 1/4 pr. 100m²/100m bred. Adgangen for vandrefisk er stort set umulig pga. bæverdæmninger i vandløbet.

Den tidligere nævnte fiskeundersøgelse fra 2013 havde max. tætheder for lakseyngel på 168/1091 pr.100m²/100m bred og for ørredyngel 92/322 pr. 100m² /100m bred.

Bæver

I efteråret 2014 blev der konstateret gydning af enkelte større fisk i Gryde Å ved Skjernvej. I vinteren 2015/2016 var der ingen registrerbare gydegravninger. Den 6. november 2016 blev det konstateret at der var etableret en større bæverdæmning over Gryde Å umiddelbart efter tilløbet Hestbjerg Bæk.

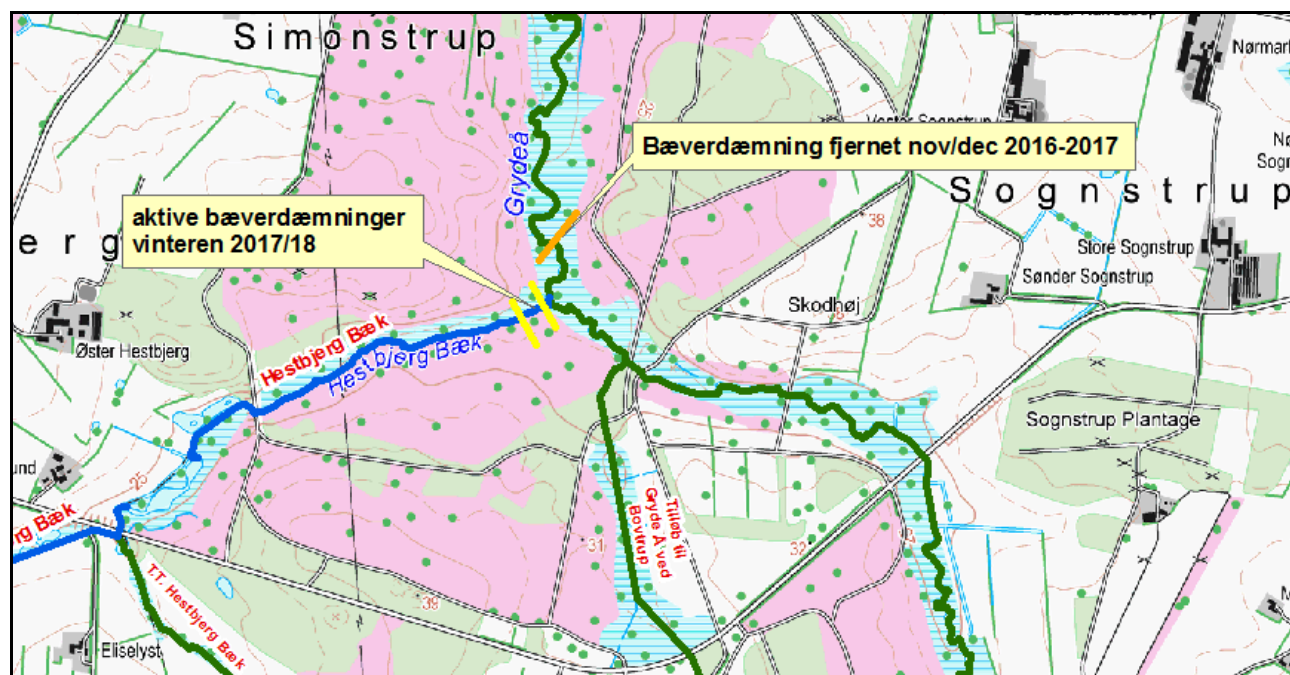
Naturstyrelsen har herefter på Holstebro kommunes anmodning i november 2016 og også i november 2017 fjernet denne ene dæmning, så der var optræksmulighed for laks og havørred på gydevandring.

I 2017 konstaterede Holstebro Kommune, at der også var 2 dæmninger nederst i Hestbjerg Bæk med en opstuvningszone på ca. 400 m (vurderet ved besigtigelse oktober 2018). I oktober 2018 er der yderligere en mindre dæmning under etablering ca. 700 m før udløbet i Gryde Å. I Hestbjerg Bæk har kommunens vurdering været, at bæveren har en samlet gavnlig virkning på naturen og at dæmningerne er en forudsætning for skabelsen af sumpskov.

Bæverdæmninger vurderes at have en negativ påvirkning på vandrefiskene ørred og laks. Gydevandring afbrydes og egnet gyde- og opvækstareal på kilometer lange strækninger indenfor ørred og laksens naturlige udbredelsesområde ligger ubenyttet hen. Dæmningernes opstuvningszone skaber blød bund, der ikke kan anvendes til gydning og yngelopvækst.

Tilsvarende dambrugsspærringer har vist sig i en række undersøgelser udført af DTU Aqua at være en stor forhindring også for nedtrækkende smolt.

Der er en række andre vandlevende arter, der har gavn af at vandløb med dæmninger får mere sø karakter, mens også arter tilknyttet sumpskov har åbenlyse fordele af bæverens virke, der giver lysåben natur med mange vandhuller i de oversvømmede områder.

Kort med bæverdæmninger 2016-2018

Bæverbo i Gryde Å